ושייפי להו (א) בחבלא דצבתא דסריך עליה בורא וקברי (ב) היכא דמסיק ימא (ג) שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא: סידר את המערכה גדולה וכו': מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת בה וחד אמר כדי שיהו מציתין את האליתא משם מיתיבי ריוח היה בהן בין הגזירין שהיו מציתין את האליתא משם אמר לך מקומות מקומות עבדי:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר (א) להן הממונה בואו והפיסו (ד) מי השוחט ומי הזורק מי מדשן מזבח הפנימי מי מדשן את המנורה מי מעלה אברים לכבש הראש והרגל של ימין ושתי הידים העוקץ והרגל של שמאל החזה והגרה ושתי דפנות הקרביים והסולת והחביתין והיין הפיסו זכה מי שזכה אמר להן (ב) צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי מתיא בן שמואל אומר (ב) האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והוא אומר הן (ג) אמר להן צאו והביאו (ד) (לי (ה) והוציאו) טלה מלשכת הטלאים והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית (ג) ארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים (י) נכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב (ו) (ה) השקו את התמיד בכוס של

ושייפי להו בחבלא דלבתא. כמו דלבתא מייתינן במסכת עבודה זרה בסופה (דף עה.). בחבל העשוי מלורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתסיר כל קליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות תפילנו ושוב לא יצא שם פרי ובהכי משירין קליפתן ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו קליפה ומתוך כך לא יצא בו פרי (ו) דיפול (ו) דשריקה ביה בארעי זרע גרעין כמו שפירשתי: **וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון.** באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה שם קבור ימות מתוך שאין בו קליפה: **קורה עבדא.** ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי שמכחישין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין. אותן ענפים הדקין לוקחין לצורך המזבח. ותלת סיכי מינייהו ענפים. לשון אחר בריכי: **לא מחזקה להו גמלא.** דף של גשר אינו יכול לסובלן מרוב גודלן. גמלא גשר. כלומר הרבה הם גדולים. כך נראה בעיני (י) שינוי זה וכמו שברייתא שנויה בת"כ כגירסתא (ח) הספרים אין אדם יכול לייסב: **מאי טעם.** חזיתה כלפי מזרח: **כדי שתהא הרוח מנשבת בו.** הרוח שיבא דרך שער מזרח: **וחד אמר שיהו מליתין את האליתא משם.** עצים דקים משימין באותו חזית והאש סמוך לו ונדלקים העצים גדולים על ידי עצים קטנים: **מקומות עבדי.** כלומר במקומות הרבה היו נותנין עצים כדי שישרפו עלי המערכה מכל צד. ואיכא בינייהו דלמאן דאמר כדי שתהא הרוח מנשבת בו לא היו מליתין האליתא משם:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר להם הממונה. לאחר שבאו ללשכת הגזית על הפייסות: **בואו והפיסו מי שוחט מי זורק.** כלומר בואו ונפיס מי ישחוט מי יזרוק. ושלשה עשר פייסות יש כאן שחיטה וזריקה וקבלה (ז) אותו הזורק הוא המקבל וכן מוכח ביומא (ד' כה:) דאמר קבל המקבל ובא לזרוק והכי תקון דקבלה תחלת זריקה היא ונאה למקבל שיהא זורק דישון מזבח הפנימי ודישון מנורה הרי ד' בהעלאת אברים לכבש ששה הרי י' פייסות הסולת והחביתין והיין הרי י"ג פייסות ואמרינן ביומא (שם) דלא היו מפיסין אלא בעבודה ראשונה בשחיטה וכהן שזכה בשחיטה י"ב אחיו הכהנים נמשכים עמו כלומר אותן שהן אצלו זה אחר זה כסדר שהיו (ג) נמשכין עמו זה (ח) כלאחר זה זה לדישון וזה למנורה כסדר שהן יושבין הן נמשכין לעבודה הראשון לעבודה ראשונה כגון זריקה והשני לדישון מזבח פנימי והג' למנורה כו' כסדר שהן סדורין במשנה. ופייס אחד דלא היו מטילין כי אם פייס אחד דכיון שזכה ראשון בשחיטה כולן היושבין אצלו נמשכין אחריו כדאיתא ביומא (שם). דישון מזבח הפנימי והמנורה מעבודת התמיד חשיבא ליה הואיל (ט) דעם עבודת תמיד היא נעשית. מי שוחט ומי זורק ומי מדשן ואף על פי שסדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא בשמעתא דאביי (דף לג.) דאמר דישון מזבח הפנימי קודם לזריקת דם התמיד וכסדר הסדר הזה היה להם להפיס א"ר דמש"ה מפייסין קודם בשחיטת התמיד שקודם דישון מזבח הפנימי היו לוקחין הטלה אותן הכהנים שזוכין בו ורואין ומכניסין אותו לשחוט ומבקרין אותו לאור האבוקות והילכך כיון שהיו עוסקין במילי דתמיד קודם דישון המזבח והמנורה היו מפיסין נמי קודם (י) שחיטת התמיד וזריקתו דמתוך שתחלת עבודה היתה בתמיד (יא) ראשונה חביבה היתה והקדימוה בפייס ולא מפני שאלו קודמין זה לזה בפייס דכבר פירשתי שכולן זוכין יחד דכיון שזוכה השוחט י"ב אחיו הכהנים נמשכין אחריו. וכל עבודות התמיד (יב) שחיטתו וזריקתו לא היתה אלא אחר דישון מזבח הפנימי והמנורה כילד בתחלה מדשן מזבח הפנימי ואחר כך מדשן את המנורה ה' נרות ואח"כ שוחט את התמיד וזורק את הדם ואח"כ מטיב ומתקן שתי נרות שנשארו לתקן ואחר כך מקטיר הקטרת ובקטורת היה פייס אחר לפי שמעולם לא שנה אדם בקטורת ומפרש ביומא (דף כו.) מפני שמעשרת לפיכך היו מכריזין כהנים חדשים לקטורת בואו והפיסו. וא"ת למה היה פייס בדישון מזבח הפנימי והמנורה ובהעלאת אברים לכבש הא אמרי' ביומא בסוף פרק ב' (כז:) אמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מיתה הואיל ועבודה תמה היתה מתקיף לה רבא אלא מעתה תיבעי פייס ואמרי' איסתמיטתיה הא דתניא מי שזוכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירין אלמא (ד) בעי פייס דהא לא אמר כל כהן שירצה יסדר אלא אותו שזוכה בתרומת הדשן יסדר ולא אחר אלמא מוכח משם דלא מפייסינן אלא בעבודה תמה אבל בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה בה בלא פייס יש לתרץ דהתם פרכינן על אותה שמועה משחיטה דלאו עבודה תמה היא ואפ"ה בעי פייס ומתרצינן שאני שחיטה דתחלת עבודה היא וחשובה לפייס אע"ג דלא עבודה תמה היא הילכך ה"נ י"ל דכל אלו תחלת עבודה הם דישון מזבח (יג) והמנורה תחלת עבודה היו זה במזבח וזה במערכה (ט) העלאת אברים לכבש תחלת עבודה של (יד) הקטורת היא וקבלה נמי איכא לתרוצי (י) הילכך לאו עבודה של זרים היא: **הראש והרגל.** בכהן אחד. ביומא (דף כו.) מפקינן מקרא ששה כהנים העוסקים בהולכת אברים לכבש דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה (כ) ואמר מר זו הולכת אברים לכבש. העוקץ הוא הזנב. החזה הוא השומן הרואה את הקרקע וחותכין מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות. והגרה הוא הצואר ובו מחובר הקנה (טו) והלב. החזה והגרה בכהן רביעי. לקמן (ל) מפרשינן במקומו מפני מה הן סדורים בסדר הזה. והחביתין חצי עשרונו של כ"ג שקרב עם התמיד בכל יום שנאמר (ויקרא ו) מחציתה בבקר ומחציתה בערב וסמיך ליה על מחבת בשמן תעשה לכך היא קרויה חביתין: **אמר להן הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה.** שהאיר להם היום דאין שוחט (טז) תמיד אלא ביום: **הרואה אומר.** (יז) ברק ברקאי בלשון זהר כמו למען היות לה ברק (יחזקאל כא) (יח): **הרואה.** אותו שעל הגג אומר כך: **ומתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא מגיע בחברון.** פי' (יט) מ"כ במנחות (מ) בשלהי שתי הלחם הוא היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (פ"ה מ"א) מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפיסין כשהאיר היום מי שוחט מי זורק וכשהוא היה שואל אם הגיע זמן שחיטה היה אומר לאותן שעל הגג (כ) אמרו אם האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והן אומרין הן. ואין נראה לרבי דמה ענין פייסות לכאן הא פייס ראשון בלילה הוה וזה (כא) כבר היה ועוד מתיא בן שמואל לא היה אומר כל הטענה דהאיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון כדמוכח ביומא (דף כח:) (כב) דאמר דאותו שעל הגג אומר האיר כל פני המזרח ואמר לו אידך עד שבחברון ואומר לו הן ומפרש התם לפי שטעו פעם אחת באור הלבנה הוצרכו לומר כל כך. ונ"ל לפרש הכי דמתיא בן שמואל הממונה על פייס פליג את"ק (כג) ואיהו סבר דלא היה אומר אותו שעל הגג ברקאי אלא בזה הלשון היה אומר האיר על כל פני המזרח וא"ל אידך עד שבחברון עד שנראה הזהר עד חברון שיכולין לראות חברון משם וזה השיעור גדול מברקאי דת"ק וראיה לדבר דתניא בסדר יומא (שם) ר"ש (נ) אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלה ברקאי נחוניא בן אפקשיין אומר ברקאי בחברון מתיא בן שמואל [אומר] הממונה על הפייסות אומר האיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון ר' יהודה בן בתירא אומר האיר כל פני המזרח ויצאו כל העם איש איש למלאכתו והתם פרכינן אי הכי נגהא להו א"ל אימא לשכור פועלים אלמא כולהו פליגי ואיכא למימר דהאי שיעורא נפיש מחברון: **אמר להם צאו והביאו** (כד) **טלה מלשכת טלאים.** לאחר שהפיסו ועדיין היה לילה אמר להם הממונה לאותן שזכו בעבודת תמיד בין בשחיטה בין בהעלאת אברים שכולן מתעסקין בהכנתו כדאמר [ע"ב] מי שזוכה בתמיד מושכו והולך (כה) לבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין (כו) עמו: **צאו והביאו (לי) טלה מלשכת הטלאים.** והכינו אותו לשחיטה ובקרו אותו לאור האבוקות כדמפרש: **והרי לשכת הטלאים הרי היא במקצוע צפונית מערבית.** של בית המוקד שהיא טרקלין גדול וארבע לשכות פתוחות

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות תמידין ומוספין הל' ו:
ב [מיי' פ"א שם הל"ב]
ב ג מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה י:
ג ד מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל' א:
ד ה מיי' פ"א שם הל' ט:

שיטה מקובצת

א] בחבלא. ס"א בחבלא דלבתא דשריק. תיבת דסריך נמחק: ב] וקברי ליה היכא: ג] ימא. ס"א ארעא שירטון: ד] מי שוחט ומי זורק אות ה' נמחק: ה] על תיבת והוציאו נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ו] פרי דשריקה דיפול ביה בארעי בורא זרע: ז] וקבלה ואותו הזורק: ח] זה אחר זה אות כ' ל' נמחק: ט] הואיל דבעבודת התמיד היא תיבת דעם נמחק: י] קודם בשחיטת התמיד: יא] בתמיד חביבה על תיבת ראשונה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: יב] התמיד שחיטתן וזריקתן היתה תיבת לא נמחק: יג] מזבח הפנימי והמנורה: יד] של הקטורת היא אות ו' נמחק: טו] הקנה והכבד והלב: טז] שוחט את התמיד אלא: יז] אומר ברקאי ברק בלשון: יח] ברק מורטה לאותו שעל תיבת הרואה ל"ש ונמחק: יט] פי' רש"י מ"כ: כ] הגג אם תיבת אמרו נמחק: כא] וזה אמר כבר היה יום ועוד: כב] ביומא דאמרינן: כג] את"ק ואמר דלא תיבות ואיהו סבר ל"ש: כד] והביאו לי טלה מלשכת הטלאים: כה] והולך לו לבית: כו] הולכין אחריו תיבת עמו ל"ש:

פי' הראב"ד

בצפון ואיזה מהם בדרום לפיכך א"צ למימר דלאו דוקא ממש בקרן קיימא אלא סמוך להקרן ואף על גב דלאו ממש קרן גופי' אלא אפי' סמוך לקרן נמי בכלל פנות העזרה הוה. א"נ אפי' א"ת דסמוך לקרן לא איקרי פינה. יש לומר כמו שכתבתי דלשכות השומרים היו מבחוץ ובית אבטינס מבפנים ולפיכך י"ל שבפינה דהיה על קרן גופיה היתה עומדת לשכת השומרים ובית אבטינס בפנים סמוך לקרן ולא בקרן גופיה ע"ש שהיתה סמוכה לשכת בית אבטינס ללשכת שומר מבחוץ קא יהיב תנא סימני בגוה לאחד ג' מקומות הללו שהכהנים שומרים כגון זה אחד מהם בית אבטינס. ולשכת פרהדרין הואיל ואתא לידן נפרש ביה מילתא כי היכי דלא תקשי לן ההיא מסקנא דמסכת יומא גופיה מפיק מברייתא דכולהו שערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער נקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין דהיינו משמע השתא במזרח הוה קיימא לשכת פרהדרין ולא היא אע"ג דקא מסיק כהאי לישנא שלפנים ממנו לשכות פרהדרין לאו דוקא ממש במזרח אלא או בצפון או בדרום אלא שזה שער הנקנור היה סמוך יותר משאר שערים וכשהיה רוצה כהן לכנס ללשכת פרהדרין לא היה נכנס ויוצא (ס) כאחד זה השער היה נכנס ויוצא ולקודש היתה פתוחה וכשהיה משכים לעמוד להסך רגליו היה יוצא חוץ לחומת העזרה ומסיך רגליו ואזיל וטביל בשער המים שהיתה בחול ונכנס לעזרה ללמוד חפינה וא"ת כיון שהיתה פתוחה [לקדש] הרי היא היתה קודש ואין ישיבה בעזרה וכ"ש שאין ישנים והאיך היה כה"ג יכול אפילו לשבת בה ולא מבעיא לישן. הא כבר אמרינן היכי דלא אפשר שפיר דמי אלא כך משמע שכה"ג היה צריך להיות פורש למקום הקודש דומיא דמלואים דכתיב ז' ימים תשבו יומם וגו' ומשום דלא אפשר (נמי) היה [שרי] כשעת מלואים דכתיב נמי שם תשבו. אע"פ שבעזרה היה כדכתיב ופתח אהל מועד וכן במשכן נמי הוה שומרים בעזרה כדאיתא בספרי ואתה ובניך [אתך] לפני אהל מועד וגו'. הכהנים מבפנים ולוים מבחוץ כמו שכתב הר"ש ז"ל בפתרונו אלא שהוא כתב כל דבר שהוא צורך שמירה או עבודה שרי אבל שאין צורך שמירה וחינוך עבודה כגון קריאת פרשת המלך וקריאת פרשה ביום הכיפורים לא מצי למיתב דהתם במסכת סוטה פ' אלו נאמרים פריך אגריפס המלך האיך הוה יתיב והאמר אין ישיבה בעזרה וקשה לי על זה הפירוש מפרק שני דמסכת יומא דתני התם גבי פייס זקן יושב במערבה דהיכי הוה יתיב אין ישיבה בעזרה ואע"ג דהתם נמי לצורך העבודה הוא הפייס לפיכך תסתיים כדפרשתי דבהא תליא דכל היכי דלא אפשר בענין אחר לעשות דבר הצריך בעזרה אלא א"כ בישיבה מותר לעשות לכל אדם כגון פרישת מלואים וכה"ג בכל שנה קודם יוה"כ ושמירת הכהנים בבית המוקד ובבית אבטינס וכן כל כיוצא בזה שצריך לעשות במקום קודש וא"א לעמוד ולעשות אבל כל מה שיוכל לעשות בעמידה כגון קריאת המלך ופרשת כה"ג ביוה"כ התם וודאי לא הותר אלא למלכי בית דוד בלבד מיהא בירושלמי משמע שכה"ג נמי יש לו ישיבה בעזרה כמו למלכי בית דוד ומביא ראיה מעלי דכתיב ועלי הכהן יושב על כסא על מזוזת היכל ה' וגו' ובירושלמי דמסכת יומא בפ' אמר להם הממונה ובפרק אלו נאמרים בסוטה פליגי דאפי' למלכי בית דוד לא היה ישיבה בעזרה וקא פריך התם והא כתיב וישב דוד לפני ה' ומשני שישב עצמו בתפלה וההיא דמסכת סוטה קא משני תפתר שסמוך עצמו לכותל ולפי מאי דקא פריך מוישב דוד לפני ה' משמע לפני ה' היינו לא מקרי אלא בעזרה יש לתמוה אליבא דס"ד בירושלמי דאף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה ממעשה דמקדש דיחזקאל דכתיב (יחזקאל מ"ד) נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני ה' ולשם אין לתרץ לענין ישוב בתפלה בשלמא למ"ד למלכי בית דוד יש להם ישיבה ניחא קצת דא"ל דנשיא הוא כמו מלך אלא למאן דפליג ובעי למימר דאף למלכי בית דוד לא הוה ישיבה היכי נפרש האי קרא ובדוחק י"ל דהכא דהאי קרא נשיא [הוא] ישב בו לאכול לחם לפני ה' כלומר הוא בלבד ישב חוץ לעזרה שהיה לאכול לחם לפני ה' בעזרה דהיינו שלמים כדכתיב ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו וקרבן אקרי לחם

מסורת הש"ס

א) יומא יד., ב) יומא כז: כח. [מנחות ק. ע"ש], ג) יומא טו., ד) [במשנה שבמשניות וכן ביומא ליתא], ה) [חולין ל: לעיל כט.], ו) נ"ל דסריקה ביה בורא, ז) נ"א שיטה, ח) בס"א: וגירסת, ט) [במנורה רש"ש], י) נ"א תחלת עבודה דאסורה לזרים הוא פי' דשחיטה שקודם לקבלה מותר בזרים, כ) [ויקרא א], ל) [דף לא:], מ) [ק. רש"י ד"ה מתתיא], נ) [ביומא שם ר' ישמעאל], ס) אולי צ"ל לא היה נכנס ויוצא בשער אחר אלא בזה השער.

רבינו גרשום

חיוריתא הגרעינין ושייפי ליה בחלבא דצבתא דסריקא ליה ביזרא. וקברי לה היכא דמסיק ימא שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בורכי מינייהו לא מחזקא להו גמלא ומושחין אותו בחלב של צב כדי שידבקו הזרעים ביחד ונוטעין אותן בירושלים: עץ עושה ולא פירות. ומצליח כל כך שג' ענפים ממנו אין אדם יכול למושכן ביחד בגשר: מייש. לא איתפרש לן אי זה מין הוא: סידר את המערכה גדולה וחזיתה מזרחה. כלומר מניח בין העצים ריוח מעט כעין חלון לצד מזרח: אליתא עצים קטנים שמסיקין מהן את הגדולים. לסדר את המערכה שניה לקטורת שממנה היו מכניסין גחלין למזבח הזהב להקטיר הקטורת וכנגד מערבית דרומית מסדרין המערכה שניה ובאומד חמש סאין גחלים היו מכניסין בכל יום להיכל ובשבת מוסיפין באומד ח' סאין גחלים ששם באותן ג' סאין שמוסיפין שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים: סליק

האברים והפדרים שסילקו בשעת שהעלו הדשן החזירום למערכה גדולה: הגרה. היינו הקנה וכל הריאה והלב והכבד: מתיא בן שמואל. שהיה ממונה על הפייסות היה שואל לשומר האיר כל פני המזרח: עד שהוא בחברון. עד שאדם יכול להכיר עיר חברון שסמוך לה והצופה אומר הין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון: (ב) שם במשנה אמר להן הממונה צאו וראו נ"ב עיין בפירוש ר"ע מברטנורה על פרק זה: (ג) מפרש ד"ה אמר להם וכו' כסדר שהיו יושבין נמשכין עמו וכו' ואע"פ שסדר הפייס הכי הוה סדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא וכו' שזוכין בו ומכניסין אותו לשחוט ורואין ומבקרין וכו' מפייסין נמי קודם בשחיטת התמיד וכו' עבודת התמיד אבל שחיטתן: (ד) בא"ד אלמא לא בעי פייסי דהא וכו' מוכח משם דלא מפייסינן בעבודה שאינה תמה אלא בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה וכו' איכא לתרוצי דעבודה של זרים היא:

פי' הרא"ש

גרועה: **ושייפא** לה בחבלא דלבתא. משפשף בחבל העשוי מלבת דקל בחוזק את התאנה עד שיסיר כל הקליפה מעליה: וסריך עליה ביזרא. מתוך זה יצא ויכלה את הזרע שבאמצע האילן והוא לב האילן שממנו תוצאת הפרי. ואית דגרס בחלבא דלבתא כלומר ישוף וימשח התאנה בחלב של שרוף ששמו לב ומתוך זה ימות הזרע ויחדל מלעשות עוד פרי: **היכא** דמסיק ארעא שירטון. כלומר אצל שפת הנהר במקום לחלוחית יטע אותו כי בענין אחר לא יצמח: ותלת סוכין. ג' ענפים מהן הם כ"כ גדולים שאין גשר מחזיק אותם כי מחמת כבידן יפול הגשר: קורה עבדי פירי לא עבדי. דמתוך שאינו עושה פרי נעשו הקורות עבים וגדולים כי כל יניקת האילן נכנס בעץ: מ"ט. עושין חזיתה במזרח: **שתהא** הרוח מנשבת בה. ותמהר להדליק. ולמזרח משום דרוח מזרחית קשה וחזק. וגם כל שערי המזרח מכוונין זה כנגד זה ונכנס בהן הרוח: **אליתא.** עצים דקים: מקומות עבדי. להוצאת אליתא בין הגזרין וגם בחזית:

הדרן עלך ראוהו אחיו